

ЗАКОНОДАТЕЛСТВО ЗА МАТЕРИАЛИ И ПРЕДМЕТИ, КОИТО ВЛИЗАТ В КОНТАКТ С ХРАНИ

Снежана Тодорова, Георги Чобанов, Бойко Ликов

*Център за оценка на риска, Българска агенция по безопасност на храните
бул. "Цар Борис III" № 136, ет. 11, 1618, гр. София, България,
e-mail: snejana.todorova@nvms.government.bg, www.babh.government.bg*

LEGISLATION ON FOOD CONTACT MATERIALS

Snezhana Todorova, Georgi Chobanov, Boyko Likov

*Risk Assessment Center, Bulgarian Food Safety Agency,
Tzar Boris III Blvd. 136, fl. 11, 1618, Sofia, Bulgaria
e - mail: snejana.todorova@nvms.government.bg, www.babh.government.bg*

ABSTRACT

Data from the Rapid Alert System for Food and Feed shows that during the last 5 years over 1200 notifications have been registered regarding food contact materials. Bulgaria has been notified only 3 times in 2007, 2009 and 2010, and only one notification was made from Bulgaria. A significant number of alerts in the System are regarding heavy metals migration, phthalates, formaldehyde, primary aromatic amines and too high level of total migration.

The European legislation on materials and articles intended for food contact include harmonized rules in this area in order to protect consumer health and elimination of technical barriers for a free trade within the Community.

The politics of Bulgaria is synchrony to that of the Community in respect of food safety and shall be governed by regulations that aim to establish food requirements, the obligations of producers, processors and retailers of food and packaging. Manufacturers and retailers of materials and articles intended for contact with food must follow requirements of traceability as defined in the Framework Regulation (EC) № 1935/2004. The basic principle which is enshrined in the regulation is that all materials and articles for contact with food must be sufficiently inert to preclude the transfer of substances into food in quantities large enough to endanger human health or cause an unacceptable change in the composition of the food or deterioration of its organoleptic qualities.

The aim of this paper is to present summary information on the current legislation in Bulgaria, which includes basic regulations, directives and law regulations for food contact materials.

Keywords: legislation, food contact materials, law regulations.

Въведение

Опаковките, които използваме в нашето ежедневие играят важна роля за качеството на хранителните продукти, като осигуряват постоянна защита на храните от заобикалящата ги среда, а така също и от химически и физически замърсители. Тази защита има за цел да предотврати евентуално нарушаване целостта на продукта, да подсигури предпазваща бариера за влага, кислород, светлина, нежелани вкусове и аромати [1 - 2].

При производство на опаковки за храни, както и за материали в контакт с храни трябва да се използват само материали и предмети, които при съхранение и употреба не отделят в храната съставки в количества, представляващи опасност за човешкото здраве, а така също и не променят нейният външен вид, мирис, вкус и състав.

Всяка една опаковка притежава т. нар. потребителска маркировка. Тя е съвкупност от знаци – словесни, цифрови и символни означения, поставени върху опаковката, върху самия продукт или отделен етикет. Маркировка бива:

- описателна (дескриптивна) – думи, цифри или комбинация от тях (например за състава и използването на продукта);

- символна – рисунка, буква, цифра или комбинация от тях (например знаци за рециклиране, зелена точка и др.);

- штрих маркировка – това е т. нар. штрих или бар код.

Маркировката е носител на две групи информации:

- информация за продукта, която е много разнообразна – наименование, размер, обем, грамаж, състав, време на производство, срок на годност, условия на съхранение, начин на използване или приготвяне, възможни ефекти и взаимодействия, качество, цена, страна на произход и др.

- информация за производителя на продукта – име и адрес, търговска марка, притежавани сертификати и отличия, гореща телефонна линия и др.

I. Прилагане на законодателство за материалите и предметите, предназначени за контакт с храни [3]

Една от основните функции на Европейският съюз (ЕС) е да осигури на гражданите на държавите-членки свободно придвижване, в четири основни направления: свободно движение на хора, стоки, услуги и капитали.

Хармонизирането на ниво ЕС законодателството в областта на материалите и предметите, предназначени за контакт с храни включва основно регламенти и директиви. Регламентът има всеобщо приложение и е директно приложим във всички страни-членки на Европейската общност. Националното законодателство, което се приема в тази връзка, се създава с цел да се осигурят условия за прилагането му и да се установят административно-наказателни разпоредби при допускане на несъответствия с изискванията му [4].

1. Регламенти в областта на материалите и предметите, предназначени за контакт с храни

ОСНОВНО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

РЕГЛАМЕНТ (ЕО) № 1935/2004 НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА от 27 октомври 2004 година относно материалите и предметите, предназначени за контакт с храни, и за отмяна на Директиви 80/590/ЕИО и 89/109/ЕИО.

Основният принцип, който е залегнал в този регламент, е че всички материали или предмети, предназначени за контакт с храни, трябва да бъдат достатъчно инертни, за да не допускат пренасянето на вещества в храната в количества, които са достатъчно големи и застрашават здравето на хората или предизвикват недопустима промяна в състава на храната или влошаване на органолептичните □ качества.

В този регламент са приложени групите материали и предмети, които могат да бъдат обхванати от специфични мерки, а именно: активни и интелигентни материали и предмети; лепила; керамика; корк; каучук; стъкло; йонообменни смоли; метали и сплави; хартия и картон; пластмаси; печатарски мастила; регенерирана целулоза; силикон; текстил; лакове и покрития; парафин; дърво.

РЕГЛАМЕНТ (ЕО) № 2023/2006 на Комисията от 22 декември 2006 година относно добра производствена практика за материали и предмети, предназначени за контакт с храни.

Той определя правилата за добра производствена практика (ДПП) за групите материали и предмети, предназначени за контакт с храни, изброени в приложение I към Регламент (ЕО) № 1935/2004 и комбинации от тях или рециклирани материали и предмети, използвани в тези материали и предмети.

РЕГЛАМЕНТ (ЕО) № 2023/2006 се прилага за всички сектори и всички етапи на производството, обработката и разпространението на материали и предмети, **без да включва** производството на изходните вещества.

Според РЕГЛАМЕНТ (ЕО) № 2023/2006 ДПП обхваща онези аспекти на гарантиране на качеството, които осигуряват постоянно производство и контрол на материалите и предметите, така че да съответстват на правилата, приложими за тях, и на стандартите за качество, съответстващи на предназначението им, като не застрашават здравето на хората или не предизвикват неприемливо изменение в състава на храната, или не причиняват влошаване на органолептичните □ характеристики.

В регламента са залегнали също и подробни правила, включващи използването на печатарски мастила върху страната на материала или предмета, която не влиза в контакт с храни.

ЗАКОНОДАТЕЛСТВО НА СПЕЦИФИЧНИ МАТЕРИАЛИ

РЕГЛАМЕНТ (ЕС) № 10/2011 НА КОМИСИЯТА от 14 януари 2011 година относно материалите и предметите от пластмаси, предназначени за контакт с храни.

Регламентът представлява специфична мярка по смисъла на член 5, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 1935/2004. С настоящия регламент следва да се установят специфичните правила за материалите и предметите от пластмаси, които да се прилагат с оглед на тяхната безопасна употреба.

РЕГЛАМЕНТ (ЕО) № 450/2009 НА КОМИСИЯТА от 29 май 2009 година относно активните и интелигентните материали и предмети, предназначени за контакт с храни.

Според РЕГЛАМЕНТ (ЕО) № 450/2009:

1. „**активни материали и предмети**“ са материалите и предметите, предназначени за удължаване на трайността или за запазване или подобряване на състоянието на пакетирани храни; те са предназначени за съзнателно включване на компоненти, които отделят вещества в пакетирани храни или средата, която ги заобикаля, или абсорбират от тях вещества;

2. „**интелигентни материали и предмети**“ са материали и предмети, които наблюдават състоянието на **пакетирани храни** или средата, която ги заобикаля;

3. „**компонент**“ е отделно вещество или комбинация от отделни вещества, които предизвикват активната и/или интелигентната функция на материал или предмет, включително продуктите от **реакцията *in situ*** на тези вещества. Пасивните части, като например материалът, в който са добавяни или включвани веществата, не се считат за компоненти;

4. „**функционална бариера**“ е бариера, състояща се от един или повече слоеве от материали, предназначени за контакт с храни, и гарантираща, че материалът или предметът в завършен вид е в съответствие с разпоредбите на член 3 от Регламент (ЕО) № 1935/2004 и на настоящия регламент;

5. „**отделящи активни материали и предмети**“ са активните материали и предмети, предназначени за съзнателно включване на компоненти, които отделят вещества във или върху пакетирани храни или средата, която ги заобикаля;

6. „**отделени активни вещества**“ са веществата, предназначени за отделяне от отделящите активни **материали** и предмети във или върху пакетирани храни или средата, която ги заобикаля, и с които се цели постигането на определена цел по отношение на храните.

РЕГЛАМЕНТ (ЕО) № 282/2008 НА КОМИСИЯТА от 27 март 2008 година относно материали и предмети от рециклирана пластмаса, предназначени за контакт с храни, и за изменение на Регламент (ЕО) № 2023/2006.

Настоящият регламент се прилага за материали и предмети от пластмаси и части от тях, предназначени за контакт с храни, както са определени в член 1 от Директива 2002/72/ЕО.

които съдържат рециклирана пластмаса (наричани по-долу „материали и предмети от рециклирана пластмаса“).

РЕГЛАМЕНТ (ЕС) № 284/2011 НА КОМИСИЯТА от 22 март 2011 година за определяне на специфични условия и подробни процедури за вноса на пластмасови кухненски съдове и прибори от полиамид и меламин с произход или изпратени от Китайската народна република и специалния административен район Хонконг, Китай.

РЕГЛАМЕНТ (ЕС) № 321/2011 НА КОМИСИЯТА от 1 април 2011 година за изменение на Регламент (ЕС) № 10/2011 във връзка с ограничението по отношение на употребата на бисфенол А в пластмасови шишета за хранене на кърмачета.

ЗАКОНОДАТЕЛСТВО ЗА СПЕЦИФИЧНИ СЪСТАВКИ

РЕГЛАМЕНТ (ЕО) № 1895/2005 НА КОМИСИЯТА от 18 ноември 2005 година за ограничаване на употребата на определени епоксидни производни, използвани за производство на материали и предмети, предназначени за контакт с храни.

РЕГЛАМЕНТ (ЕО) № 597/2008 НА КОМИСИЯТА от 24 юни 2008 година за изменение на Регламент (ЕО) № 372/2007 за определяне на преходни норми за граници на миграция на пластификатори в уплътнители на капачки, предназначени за контакт с храни.

2. Директиви в областта на материалите и предметите, предназначени за контакт с храни

ДИРЕКТИВИ ЗА МАТЕРИАЛИ И ПРЕДМЕТИ ОТ ПЛАСТМАСИ

ДИРЕКТИВА 2008/39/ЕО НА КОМИСИЯТА от 6 март 2008 година за изменение на Директива 2002/72/ЕО относно материали и предмети от пластмаси, предназначени за контакт с храни.

ДИРЕКТИВА 97/48/ЕО НА КОМИСИЯТА от 29 юли 1997 година относно второ изменение на Директива 82/711/ЕИО на Съвета за установяване на основните правила, необходими за изпитване на миграцията на съставките на пластмасови материали и изделия, предназначени за контакт с храни.

ДИРЕКТИВА 93/8/ЕИО НА КОМИСИЯТА от 15 март 1993 година за изменение на Директива 82/711/ЕИО на Съвета относно установяване на основните правила, необходими за изпитване на миграцията на съставките на пластмасови материали и изделия, предназначени за контакт с храни.

ДИРЕКТИВА 2007/19/ЕО НА КОМИСИЯТА от 30 март 2007 година за изменение на Директива 2002/72/ЕО относно материали и предмети от пластмаси, предназначени за контакт с храни, и на Директива 85/572/ЕИО на Съвета за определяне на списък на симуланти, които да бъдат използвани за изпитване на миграцията на съставките на пластмасовите материали и предмети, предназначени за контакт с храни.

ДИРЕКТИВА НА СЪВЕТА (78/142/ЕИО) от 30 януари 1978 година за сближаване на законодателствата на държавите-членки относно материалите и предметите, които съдържат винилхлориден мономер и са предназначени за контакт с храни.

ДИРЕКТИВА НА КОМИСИЯТА (80/766/ЕИО) от 8 юли 1980 година за определяне на общостен метод за анализ за официален контрол на съдържанието на винилхлориден мономер в материали и предмети, които са предназначени за контакт с храни.

ДИРЕКТИВА НА КОМИСИЯТА (81/432/ЕИО) от 29 април 1981 година за определяне на общостен метод за анализ за официален контрол на винилхлорид, отделен от материали и предмети в храните.

ИЗИСКВАНИЯТА НА ТЕЗИ ДИРЕКТИВИ СА ВЪВЕДЕНИ В НАЦИОНАЛНОТО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО С НАРЕДБА № 2 ОТ 23 ЯНУАРИ 2008г. за материалите и

предметите от пластмаси, предназначени за контакт с храни Издадена от Министерството на здравеопазването и Министерството на околната среда и водите Обн. ДВ. бр.13 от 8 Февруари 2008г., с последно изменение - ДВ. бр. 44 от 10 Юни 2011г.

ДИРЕКТИВИ ЗА МАТЕРИАЛИ И ПРЕДМЕТИ, РАЗЛИЧНИ ОТ ПЛАСТМАСИ

ДИРЕКТИВА 2007/42/ЕО НА КОМИСИЯТА от 29 юни 2007 година **относно материалите и предметите, изработени от филм от регенерирана целулоза, предназначени за контакт с храни.**

ДИРЕКТИВА 2005/31/ЕО НА КОМИСИЯТА от 29 април 2005 година за изменение на Директива 84/500/ЕИО на Съвета **относно декларацията за съответствие и критериите за резултатите от работата**, на които трябва да отговаря методът за анализ на керамични предмети, предназначени за контакт с храни. В тази директива има „ПРИЛОЖЕНИЕ II“, в което са описани методите на анализ за определяне на миграцията на **олово и кадмий**.

ДИРЕКТИВА 93/11/ЕИО НА КОМИСИЯТА от 15 март 1993 година **за изпускане на N-нитрозамини и N-нитрозиращи вещества от биберони и залъгалки**, произведени от еластомер или каучук.

ИЗИСКВАНИЯТА НА ТЕЗИ ДИРЕКТИВИ СА ВЪВЕДЕНИ В НАЦИОНАЛНОТО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО С НАРЕДБА № 3 от 4.06.2007г. за специфичните изисквания към материалите и предметите, различни от пластмаси, предназначени за контакт с храни издадена от министъра на здравеопазването и министъра на околната среда и водите, обн., ДВ, бр. 51 от 26.06.2007г., с последно изменение – ДВ бр. 83 от 23.09.2008 г., в сила от 23.09.2008 г.

НАРЕДБА ЗА ОПАКОВКИТЕ И ОТПАДЪЦИТЕ ОТ ОПАКОВКИ

С НАРЕДБА ЗА ОПАКОВКИТЕ И ОТПАДЪЦИТЕ ОТ ОПАКОВКИ Обн. ДВ. бр. 19 от 9 Март 2004г., с последно изменение - ДВ. бр. 29 от 8 Април 2011г. се определят изискванията към продуктите, след чиято употреба се образуват масово разпространени отпадъци, редът и начините за тяхното разделно събиране, многократна употреба, рециклиране, оползотворяване и/или обезвреждане, включително целите за рециклирането или оползотворяването им.

Заключение:

Материалите и предметите предназначени за контакт с храни като термин в законодателството (европейско и национално) включват не само опаковъчните материали за храни, но и кухненските съоръжения, съдовете и приборите за хранене и всички други материали и предмети, които използвани по предназначение влизат в контакт с храни. Основният регламент, който се прилага в България за материали и предметите предназначени за контакт с храни е РЕГЛАМЕНТ (ЕО) № 1935/2004.

Литература:

1. Sara J. Risch, 2009, Food Packaging History and Innovations, J. Agric. Food Chem., 57, 8089–8092
2. <http://yearbook.unwe.bg/2008/05.pdf> (Продуктова диференциация, ролята на разфасоването, опаковането и маркирането в маркетинга, Велина Балева)
3. <http://eur-lex.europa.eu/bg/index.htm>
4. http://focalpointbg.com/images/stories/Stanovishte%20FCM_Elena%20Kaneva.pdf (д-р Елена Канева, Официалният контрол върху материалите и предметите, предназначени за контакт с храни в Р България, становище)